

Ontwikking van statiegeld

Breda, september 2016

Samenvatting

Tot 1 januari 2015 was in Nederland statiegeld op kunststof frisdrank- en waterflessen groter dan 0,5 liter verplicht gesteld bij de Verpakkingenverordening Dranken 2003 van het Productschap Dranken. Supermarkten, verpakkende bedrijven en importeurs waren verplicht € 0,25 in rekening te brengen. Overtreding van deze regels was een economisch delict. Naleving was daarmee publiekrechtelijk gewaarborgd.

Doordat het Productschap in het Ministerie van EZ is opgegaan per 1 januari 2015, is deze regelgeving vervallen. Gelet op het feit dat het Verpakkingenbesluit reeds (nog niet in werking getreden) statiegeldregels bevatte en er geen besluit tot vrijgave van statiegeld was genomen, lag het voor de hand om de statiegeldregeling te continueren middels het Verpakkingenbesluit of een daaraan gerelateerde Ministeriële Regeling. In plaats daarvan is de vorige Staatssecretaris van I&M, Mansveld, evenwel met de Stichting Afvalfonds Verpakkingen overeengekomen dat deze stichting verantwoordelijk zou worden voor de continuering van de statiegeldregeling. Statiegeld op kunststof frisdrank- en waterflessen is vervolgens per 1 januari 2015 door het Afvalfonds geregeld via het systeem van afvalbeheersbijdragen.

Daar waar het Afvalfonds echter geen zeggenschap heeft over supermarkten, noch over verpakkers/importeurs die minder dan 50.000 kg verpakkingen toepassen, is door diverse partijen op voorhand gewaarschuwd dat deze regeling niet waterdicht zou zijn. Ook is gewezen op het feit dat de verplichting niet publiekrechtelijk afdwingbaar is jegens hen die de regeling 'op de koop toe' nemen. In beide gevallen zou de bijl aan de wortel van het statiegeldsysteem worden gezet.

Inmiddels is uit het onderhavige steekproefsgewijze onderzoek gebleken dat de **ontduiking/ontwijking waarvoor is gewaarschuwd, op behoorlijke schaal plaats vindt** middels de import van buitenlandse frisdranken (praktijk I). Bij het onderzoek zijn we evenwel ook gestuit op een andere praktijk: het ontwijken door oneigenlijke benaming van frisdranken (praktijk II). Voorts hebben we geconstateerd dat het Afvalfonds de oude statiegeldregeling in strijd met de afspraken niet één-op-één heeft gecontinueerd: zonder toelichting heeft het fonds de statiegelddrempel verhoogd (praktijk III).

De ontwijking vloeit voort uit:

- a. de vrijstelling van importeurs en producenten < 50.000 kg en oncontroleerbaarheid daarvan;
- b. het door het Afvalfonds Verpakkingen niet willen en/of niet kunnen optreden tegen misbruik/fraude door importeurs/producenten en foutief etiketterende winkels;
- c. de oprekking van de statiegelddrempel door het Afvalfonds;
- d. een bevoegdheidsgebrek/handhavingdeficit bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT);
- e. het vervallen van de publiekrechtelijk geldende statiegeldregels per 1 januari 2015 door het opheffing van het Productschap Dranken;
- f. het huidige systeem van een algemeen verbindendverklaring, waarbij de landelijke overheid geen feitelijke, effectieve zeggenschap heeft, maar afhankelijk is van de jaarlijkse rapportage door het particuliere instituut Afvalfonds.

Praktijk I: parallele import van frisdranken

Steekproeven in het najaar van 2015 en voorjaar van 2016 laten zien: bij eigenlijk alle Poolse, Aziatische en Turkse winkels/supermarkten worden 1,5 liter-flessen met water en frisdrank verkocht, zonder statiegeld. Sterker, zij verkopen geen flessen mét statiegeld en hebben ook geen retouremballagesysteem. Uit de etiketten zou moeten worden afgeleid dat het gaat om parallele import. Het gaat om bekende en onbekendere merken. Of de dranken ook daadwerkelijk in dat betreffende land zijn geproduceerd en/of vanuit dat land zijn geïmporteerd, is lastig na te gaan. Betreffende bijvoorbeeld een geval van "Turkse" SPA Blauw is het moeilijk voorstelbaar dat het water vanuit België eerst naar Turkije is getransporteerd en van daaruit weer zou zijn overgebracht naar Nederland.

Praktijk II : gezoete waters ten onrechte aangemerkt als vruchtendrank

Vruchtensappen en –dranken zijn altijd al uitgezonderd van statiegeld. In de Europese Vruchtensappenrichtlijn staat beschreven welk minimumgehalte vruchten in een drank aanwezig moet zijn om tenminste als vruchtendrank te worden aangemerkt. Thans blijkt dat diverse merken frisdrank zichzelf presenteren als vrijgestelde vruchtendrank, terwijl zij dit in wezen niet zijn. Hun vruchtengehalte is zo laag, dat zij in werkelijkheid een statiegeldplichtig water of frisdrank zijn. Het gaat o.a. om een substantieel aandeel van de dranken van landelijke ketens zoals Albert Heijn en Jumbo.

Praktijk III: statiegeld drempel verhoogd van >50 cl naar >0,75 liter-flessen

Het Afvalfonds heeft zonder toelichting of motivering de minimumgrens verhoogd van 0,5 liter naar 0,75 liter. Daarmee vindt er –in strijd met de afspraken- geen voortzetting plaats van de regeling die tot 1 januari 2015 heeft gegolden. Eén van de grote frisdrankproducenten die hier gebruik van maakt, is United Softdrinks. Haar frisdranken (Raak! en London) zijn verpakt in 0,75 liter-flessen.